

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Menselijke resten onder een terras langs de Maaldestedestraat in Zillebeke (Ieper, West-Vlaanderen)

Eindverslag van een toevalsvondst

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

MENSELIJKE RESTEN ONDER
EEN TERRAS LANGS DE
MAALDESTEDESTRAAT IN
ZILLEBEKE (IEPER, W.-VL.).
Eindverslag van een toevalsvondst

SOFIE VANHOUTTE & AN LENTACKER

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT	7
3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	8
3.1	ALGEMENE BEPALINGEN.....	8
3.2	DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE	8
3.3	RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN	9
4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING.....	10
5	AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK	11
6	RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT	11
7	BESCHRIJVING VAN DE SITE	12
7.1	BODEMKUNDIGE SITUATIE	12
7.2	SPOREN	12
7.3	VONDSTEN	13
7.4	INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE.....	13
8	SAMENVATTING.....	14
9	BIJLAGEN	15
9.1	LIJST VAN FIGUREN	15
9.2	LIJST VAN TEKENINGEN	15
9.3	LIJST VAN FOTO'S	15
9.4	LIJST VAN SPOREN.....	17
9.5	LIJST VAN VONDSTEN.....	17
9.6	LIJST VAN STALEN.....	17
9.7	SKELETFORMULIEREN	17
9.8	CONSERVATIERAPPORT	17
9.9	RESULTATEN VAN AARDKUNDIGE EN NATUURWETENSCHAPPELIJKE ANALYSES (RUWE DATA)	17

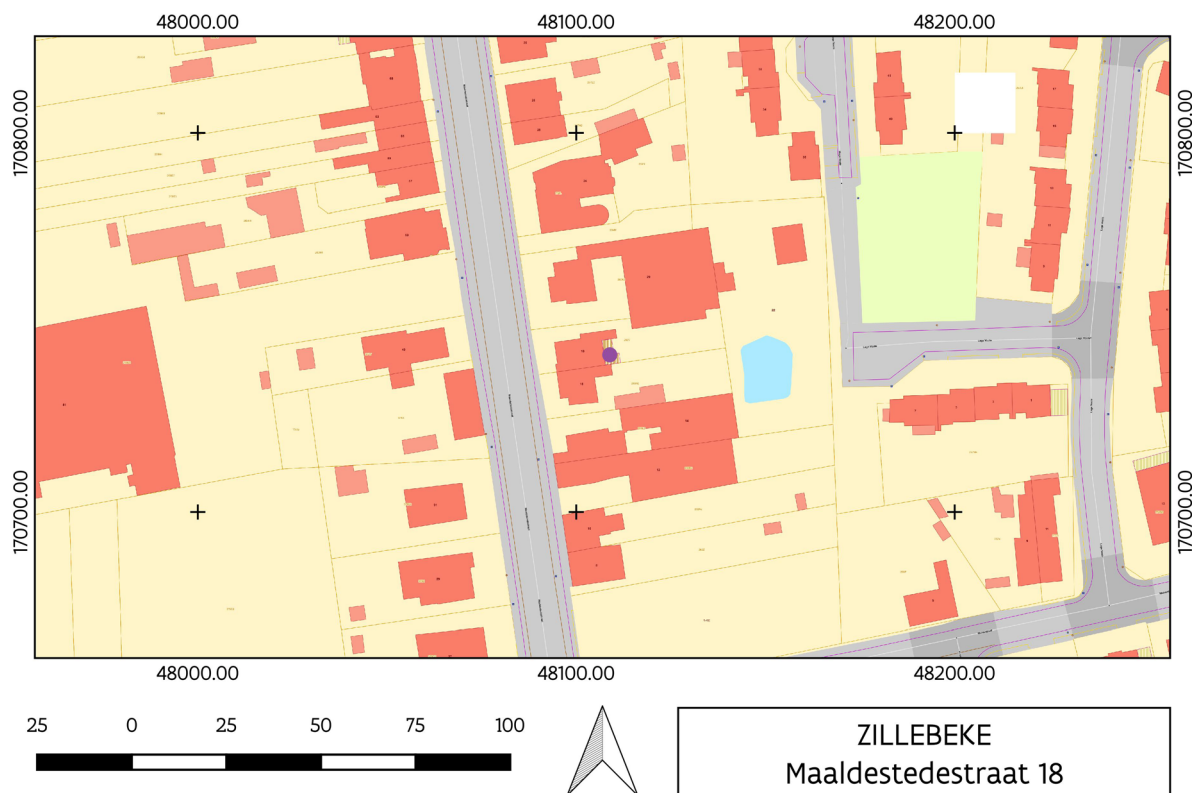
1 INLEIDING

Op 17 mei 2018 meldde de bewoner van een huis langs de Maaldestedestraat in Zillebeke, deelgemeente van Ieper, de vondst van enkele menselijke beenderfragmenten aan de politie van Arrondissement Ieper. Als gevolg van een verzakking naast zijn terras dat hij wou herstellen, vond de huurder van de woning een holte onder het terras. Toen hij daar wat begon te graven, stootte hij op menselijk botmateriaal.

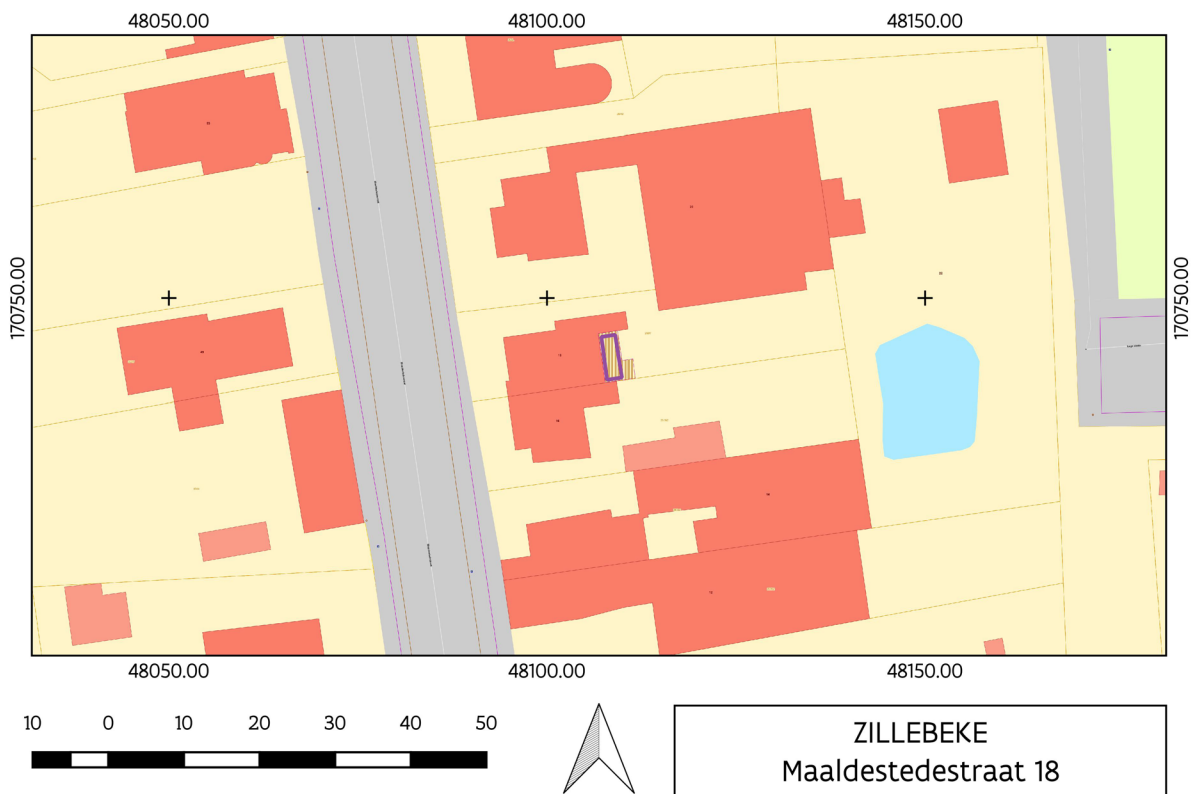
Diezelfde dag ging Jan Decorte van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst CO7 samen met de politie ter plaatse om de situatie in te schatten. Een verdacht overlijden werd uitgesloten omwille van de verspreiding en het beperkte aantal beenderen en er werd geconcludeerd dat wellicht de stoffelijke resten van een WOI-gesneuvelde waren aangesneden. Daarop werd meteen een toevalsvondst gemeld door Jan Decorte en werd de toevalsvondstprocedure in gang gezet.

Het onderzoek van de vindplaats kon door een team van het agentschap Onroerend Erfgoed gebeuren op woensdag 23 mei 2018, na het afronden van twee andere toevalsvondstonderzoeken met WOI-gesneuvelden in de regio. Doordat ervan uit werd gegaan dat het aan de Maaldestedestraat ook om de stoffelijke resten van één of meerdere oorlogsslachtoffers ging, was al meteen een toelating tot opgraving gegeneerd.

Het terreinonderzoek leverde echter al snel een heel ander resultaat op, dat amper kenniswinst oplevert. Dit eindverslag, verplicht bij het genereren van de toelating tot opgraving, wordt dan ook zeer beperkt gehouden.

Figuur 1: De locatie van de toevalsvondst langs de Maaldestedestraat in Zillebeke, aangeduid op GRB (© AGIV).

Figuur 2: De vindplaats onder het terras van een huis langs de Maaldestedestraat in Zillebeke, aangeduid op GRB (© AGIV).

Figuur 3: Het terras achteraan het huis waar via een kruipgat de holle ruimte onder het terras kon worden bereikt.

Figuur 4: Het kruipgat dat toegang gaf tot de holle ruimte onder het terras waar de menselijke resten door de huurder werden aangetroffen.

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT

Zillebeke – Maaldestedestraat 18

Projectcode	2018E219
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog	Agentschap Onroerend Erfgoed (OE) OE/ERK/Archeoloog/2015/00001
Veldwerkleider	Sofie Vanhoutte (onderzoeker archeologie OE)
Locatiegegevens van het onderzochte gebied	
Provincie	West-Vlaanderen
Gemeente	Ieper
Deelgemeente	Zillebeke
Adres	Maaldestedestraat 18
Toponiem	/
Lambertcoördinaten (EPSG:31370) centraal punt	x: 48108.43 – y: 170742.45
Kadastrale informatie	Ieper 16de Afd. / Zillebeke / Sectie A, perceel 260V
Toevalsvondst	
Datum vondst	17/05/2018
Datum melding	17/05/2018 (ID 279)
Dossiernummer	ID 277
Begin- en einddatum veldwerk	23/05/2018
Oppervlakte van het onderzoeksgebied	10,8 m ²

Terreinwerk	Sofie Vanhoutte Franky Wyffels (veldtechnicus OE) Dieter Rasschaert (technisch assistent OE)
Opmetingen	Franky Wyffels
Kaartmateriaal en lay-out	Sylvia Mazereel (archeologisch tekenaar OE)
Fotografie	Sofie Vanhoutte Franky Wyffels
Assessment menselijke resten	An Lentacker (erfgoedonderzoeker natuurwetenschappen OE)
Rapportage	Sofie Vanhoutte

3.3 RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN

De randvoorwaarden noodzakelijk voor het onderzoek van een toevalsvondst worden beschreven in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013: *‘De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren, de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen, de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap’.*

Nadat de bewoner van het huis bij het graven in de holle terrasruimte beseft had dat hij vermoedelijk menselijk botmateriaal had aangetroffen, had hij meteen de politie verwittigd en verder de context onveranderd gelaten.

Het korte terreinonderzoek gebeurde onder moeilijke omstandigheden. De holle ruimte onder het terras kon enkel bereikt worden via een smal kruipgat. In de holle ruimte moest gebukt gegraven worden aangezien het niet mogelijk was hier recht te staan.

Figuur 5: Een holle ruimte onder een terras: geen gemakkelijke omstandigheden voor terreinonderzoek.

4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING

Op woensdag 23 mei 2018 voerde het agentschap Onroerend Erfgoed het terreinonderzoek uit. Betrokkenen waren Sofie Vanhoutte (veldwerkleider, onderzoeker archeologie OE), Franky Wyffels (veldtechnicus OE) en Dieter Rasschaert (technisch assistent OE). De uitvoering van dit onderzoek, de registratie en documentatie van de gemelde toevalsvondst, vond plaats volgens de bepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet (2013) zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 3.0). Gezien het hier een toevalsvondst betreft, is er geen sprake van een vooraf bepaalde strategie.

De twee plaatsen waar menselijk bot was aangetroffen door de melder, werden voorzichtig manueel afgezocht, met truweel en pioniersschepje. Verspreid werd menselijk bot aangetroffen dat niet in verband lag en in een pakket zat met veel recent materiaal. Na nog geen uur terreinwerk was duidelijk dat verder afgraafwerk overbodig was en dat deze vindplaats amper archeologische waarde had. De conclusie van dit korte onderzoek zorgde ervoor dat er verder geen opmetingen dienden te gebeuren en de documentatie zeer beperkt kon blijven. Er waren verder geen externen nodig voor wetenschappelijke advisering.

Figuur 6: De vindplaats onder het terras, zicht vanuit het westen naar het kruipgat, de enige toegang tot de holle ruimte.

5 AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Tijdens het terreinonderzoek werd vrij snel duidelijk dat het hier niet de menselijke resten van een oorlogsslachtoffer betrof en dat het hier ging om versmeten grond. Gezien de aard van de toevondst zijn verdere onderzoeksvragen dan ook niet van toepassing. De vindplaats leverde geen kenniswinst op en biedt geen potentieel voor wetenschappelijk onderzoek.

6 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT

Gezien de aard van de toevondst is een beschrijving van de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische context niet relevant. Wel was het belangrijk even de historische kaarten te checken om na te gaan of er een link kan zijn met historische bebouwing. Vandaag de dag bestaat de Maaldestedestraat uit lintbebouwing. De Ferrariskaart toont voor de late 18de eeuw nog geen bebouwing op die plaats. Ook op de Poppkaart (midden 19de eeuw) is het perceel nog niet bebouwd.

Figuur 7: De vindplaats aangeduid op de Ferrariskaart (late 18de eeuw) (paarse stip). Op die plaats was er nog geen sprake van bebouwing.

7 BESCHRIJVING VAN DE SITE

7.1 BODEMKUNDIGE SITUATIE

Gezien de beperkte omvang van de toevalsvondst werden geen specifieke bodemkundige waarnemingen gedaan. Het maken van bodemkundige referentieprofielen was binnen de context van dit terreinonderzoek niet van toepassing.

7.2 SPOREN

De twee plaatsen in de holle ruimte van het terras waar het menselijk bot was aangetroffen dat aanleiding gaf tot de melding, werden voorzichtig manueel afgezocht. Op de ene plek lagen er twee lange beenderen, niet in anatomisch verband. Hierbij werd nog wat kleiner bot aangetroffen. Elders werden slechts enkele geïsoleerde botfragmenten gevonden. De botfragmenten bevonden zich in een pakket dat doorspekt was met fragmenten steen, kalkmortel, tegel, vermengd met materiaal dat als laat-19de en 20ste eeuw kan herkend worden, zoals fragmenten van mechanisch geperste steengoed rioolbuizen en vlakglas. Nergens werden aanwijzingen gevonden voor WOI. Over de volledige ruimte bleek de grond verstoord/vermengd te zijn. Uit deze grond werden naast het recentere materiaal ook enkele middeleeuwse vondsten gerecupereerd.

Figuur 8: De menselijke beenderen die de aanleiding waren voor het melden van de toevalsvondst, lagen niet in verband en bevonden zich in sterk vermengde grond samen met middeleeuws tot recent materiaal.

7.3 VONDSTEN

Bij de terreininterventie werd een beperkte hoeveelheid menselijk bot ingezameld (Tabel 1). De bewaringstoestand van het materiaal is niet zeer goed. Een deel bestaat uit kleine fragmenten die op basis van hun bouw en botstructuur als menselijk te identificeren zijn, maar die geen verdere waarnemingen toelaten. De andere vondsten komen uit verschillende delen van het skelet, waarbij de aanwezigheid van twee adulte linker dijbeenderen aangeeft dat het zeker niet om de resten van één individu gaat.

	Volledig	proximaal fragment	schacht-fragment	distaal fragment	fragment	totaal
Bovenschedel	-	-	-	-	4	4
Rib	-	-	-	-	4	4
Sleutelbeen	1	-	-	-	-	1
Opperarmbeen	-	-	2	-	-	2
Dijbeen	2	-	1	-	-	3
Scheenbeen	-	-	1	-	-	1
hand- en voetbeentjes	-	-	-	-	1	1
niet gedetermineerd	-	-	-	-	11	11
Totaal	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	27

Tabel 1: Inventaris van de menselijke resten (n.v.t.: niet van toepassing).

Archeologische artefacten die konden worden gerecupereerd in het pakket waarin de menselijke beenderfragmenten werden gevonden, zijn een 13de-eeuwse kogelpotrand, een laat- tot postmiddeleeuws worstoor en een knikker uit witbakkende klei met ijzerhoudende kleipartikels.

7.4 INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

De menselijke resten bleken bij het terreinonderzoek uiteindelijk zeer beperkt. Het fysisch-antropologisch assessment van het aangetroffen bot wijst er op dat de fragmenten afkomstig zijn van minstens twee individuen. De archeologische vondsten tonen een vermengd spectrum: van laatmiddeleeuws aardewerk tot recenter vlakglas. De enige conclusie die kan getrokken worden, is dat het hier gaat om opgevoerde grond waarin de menselijke resten en het laat- tot postmiddeleeuws aardewerk reeds vervat zat. Daarbij kan gedacht worden aan grond van een opgeheven kerkhof. Vanwaar de grond afkomstig is, kan niet meer achterhaald worden, maar is ook van weinig belang in dit dossier. In de buurt is er alvast geen oud kerkhof dat hiermee in verband kan worden gebracht.

8 SAMENVATTING

Een toevalsvondst van enkele menselijke beenderen die zich aankondigde als de intrigerende ontdekking van een mogelijk oorlogsslachtoffer uit WOI onder het terras van een woning langs de Maaldestedestraat in Zillebeke, bij Ieper, liep uiteindelijk op een sisser uit. De menselijke resten lagen niet in verband, waren zeer beperkt in aantal en werden verspreid over de ruimte aangetroffen, in vermengde grond. Uit die puinrijke grond werden ook enkele laat- en postmiddeleeuwse vondsten gerecupereerd samen met vrij recent materiaal. WOI-indicaties ontbraken volledig. Het assessment van de geïsoleerd gevonden menselijke botfragmenten bewees dat ze afkomstig zijn van minstens twee individuen. Dat versterkt het idee dat we hier te maken hebben met grond dat minstens deels afkomstig is van een geruimd (laat- tot postmiddeleeuws) kerkhof. Deze toevalsvondst leverde dan wel geen kenniswinst op, de conclusie van dit korte onderzoek heeft toch wel zijn waarde. Het betreffende perceel blijkt opgehoogd met afgegraven kerkhofgrond, een waarneming die kan bijdragen om toekomstige vondsten te anticiperen.

De documentatie, de menselijke resten en de andere vondsten worden bewaard in het archief en het depot van het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze toevalsvondst is in de Inventaris Onroerend Erfgoed (Centrale Archeologische Inventaris) opgenomen als waarneming ID 984103 (<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/984103>).

9 BIJLAGEN

9.1 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: De locatie van de toevalsvondst langs de Maaldestedestraat in Zillebeke, aangeduid op GRB (© AGIV).	5
Figuur 2: De vindplaats onder het terras van een huis langs de Maaldestedestraat in Zillebeke, aangeduid op GRB (© AGIV).	6
Figuur 3: Het terras achteraan het huis waar via een kruipgat de holle ruimte onder het terras kon worden bereikt.	6
Figuur 4: Het kruipgat dat toegang gaf tot de holle ruimte onder het terras waar de menselijke resten door de huurder werden aangetroffen.	6
Figuur 5: Een holle ruimte onder een terras: geen gemakkelijke omstandigheden voor terreinonderzoek.	9
Figuur 6: De vindplaats onder het terras, zicht vanuit het westen naar het kruipgat, de enige toegang tot de holle ruimte.	10
Figuur 7: De vindplaats aangeduid op de Ferrariskaart (late 18de eeuw) (paarse stip). Op die plaats was er nog geen sprake van bebouwing.	11
Figuur 8: De menselijke beenderen die de aanleiding waren voor het melden van de toevalsvondst, lagen niet in verband en bevonden zich in sterk vermengde grond samen met middeleeuws tot recent materiaal.	12

9.2 LIJST VAN TEKENINGEN

Niet van toepassing

9.3 LIJST VAN FOTO'S

Fotonummer	Beschrijving
DSC_0385_2018E219	De enkele menselijke beenderen die aanleiding gaven tot de melding en hun positie in de terrasruimte, richting zuidoosten naar het kruipgat toe
2018-05-23 12.15.55_2018E219	De aangetroffen menselijke beenderen worden verder manueel vrijgelegd
DSC_0369_2018E219	Zicht op de vindplaats, vanaf net voorbij het kruipgat, naar het noorden
DSC_0370_2018E219	Zicht op de vindplaats, vanaf net voorbij het kruipgat, naar het noorden
DSC_0371_2018E219	De aangetroffen menselijke beenderen worden verder manueel vrijgelegd
DSC_0373_2018E219	Zicht op de vindplaats, vanaf net voorbij het kruipgat, naar het noorden
DSC_0374_2018E219	Het afzoeken van een zone waar één menselijk botfragment werd aangetroffen, leverde geen extra fragmenten op
DSC_0375_2018E219	Zone met geïsoleerd botfragment; zicht op puinrijk pakket
DSC_0376_2018E219	Zone met geïsoleerd botfragment; zicht op puinrijk pakket
DSC_0377_2018E219	Zone met geïsoleerd botfragment; zicht op puinrijk pakket
DSC_0378_2018E219	Zone met geïsoleerd botfragment; zicht op puinrijk pakket
DSC_0379_2018E219	Zone met geïsoleerd botfragment; zicht op puinrijk pakket
DSC_0380_2018E219	Zone met o.a. twee lange beenderen, los in verstoord pakket; zicht naar noorden
DSC_0381_2018E219	Zone met o.a. twee lange beenderen, los in verstoord pakket; zicht naar noorden
DSC_0382_2018E219	Zone met o.a. twee lange beenderen, los in verstoord pakket; zicht naar noorden
DSC_0383_2018E219	Zone met o.a. twee lange beenderen, los in verstoord pakket; zicht naar noorden
DSC_0384_2018E219	De zone met de twee lange beenderen, positie ten opzichte van kruipgat aan zuidoosthoek van terras; zicht naar oosten
DSC_0386_2018E219	Zicht op de vindplaats, vanaf net voorbij het kruipgat, naar het noordwesten
DSC_0388_2018E219	Zicht op de vindplaats, vanaf net voorbij het kruipgat, naar het noordwesten
DSC_0389_2018E219	Zicht op de vindplaats, vanaf net voorbij het kruipgat, naar het noordwesten
IMG_20180517_092033_2018E219	Foto door Jan Decorte. Zicht op het kruipgat aan de zuidoosthoek van het terras.
IMG_20180517_092021_2018E219	Foto door Jan Decorte tijdens de terreinevaluatie met de politie. Het terras met aan de zuidoosthoek het kruipgat; zicht naar het zuiden
IMG_20180517_090323_2018E219	Foto door Jan Decorte. De beenderen die door de bewoner werden aangetroffen toen hij wat begon te graven onder zijn terras en de aanleiding waren voor de toevalsvondstmelding

2018-05-23 12:15:55_2018E219

DSC_0369_2018E219

DSC_0370_2018E219

DSC_0371_2018E219

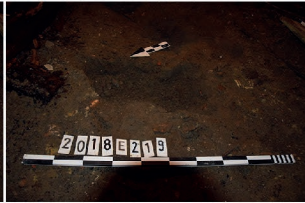
DSC_0373_2018E219

DSC_0374_2018E219

DSC_0375_2018E219

DSC_0376_2018E219

DSC_0377_2018E219

DSC_0378_2018E219

DSC_0379_2018E219

DSC_0380_2018E219

DSC_0381_2018E219

DSC_0382_2018E219

DSC_0383_2018E219

DSC_0384_2018E219

DSC_0385_2018E219

DSC_0386_2018E219

DSC_0388_2018E219

DSC_0389_2018E219

DSC_0390_2018E219

IMG_20180517_090323_2018E219

IMG_20180517_092021_2018E219

IMG_20180517_092033_2018E219

9.4 LIJST VAN SPOREN

Niet van toepassing. De menselijke resten en de andere vondsten werden aangetroffen in versmeten grond.

9.5 LIJST VAN VONDSTEN

Gerecupereerde vondsten:

- 13de-eeuwse kogelpotrand
- laat- tot postmiddeleeuws worstoor
- knikker uit witbakkende klei met ijzerhoudende kleipartikels

9.6 LIJST VAN STALEN

Niet van toepassing

9.7 SKELETFORMULIEREN

Niet van toepassing. Het betreft enkel los, verspreid botmateriaal (zie Tabel 1).

9.8 CONSERVATIERAPPORT

Niet van toepassing.

9.9 RESULTATEN VAN AARDKUNDIGE EN NATUURWETENSCHAPPELIJKE ANALYSES (RUWE DATA)

Niet van toepassing.

